

ЗНАЧАЈ ИГРЕ

„Игра је за дете стваралачка прерада стварности и чин замишљања искуства. Игра је машта у акцији и форма истраживања. Капацитет флексибилности у игри омогућава детету да замисли и изгради окружење могућег и да на основу те замисли мења себе и своје поступке. Због капацитета флексибилности као главне одреднице, основну карактеристику игре не чини активност или саржај игре, него специфичност ПРИСТУПА. Игра је увек више од активности, она је начин на који дете приступа активности. Игра је јединствен чин у ком се активирају сви потенцијали детета. Она је увек добровољна, договорена између учесника игре, одређена је игровним планом и правилима и сама је себи циљ.“ (Основе проеграма Предшколског васпитања и образовања Године узлета)

Игра је покретач укупних потенцијала људског бића за промену, облик праксе који нема спољашње циљеве постављене од стране одраслих, процес у коме деца кроз делање стичу важна животна искуства, ангажују се као целовита бића, успотављају односе са другима и преиспитују своје modele понашања (Крњаја 2012.)

Деца у игри превазилазе границе могућег, замишљају, маштају, а затим, мењајући своје окружење и своје понашање стварају оно што не постију. У том тренутку деца функционишу на два плана, реалном и имагинарном, односно замишљеном. На реалном плану деца су свесна да то чега се играју тренутно није стварно. Међутим, та замишлена стварност их не спречава да доживљавају и проживљавају оно чега су замислили да се играју.

Ово својство игре, да подстакне дете да функционише и у замишљеној и у реалној стварности покреће **капацитет флексибилности – укупан потенцијал људског бића за промену**. Капацитет флексибилности је својствен само људским бићима и омогућава нам да замислимо нешто што не постоји, а онда то у стварности и створимо. Тиме ми можемо мењати услове живљења, усклађивати себе и своје понашање у односу на ове промењене услове и тако циклично мењати своје окружење и прилагођавати се новим околностима.

Капацитет флексибилности можемо разумети и као **основ свих проналазака на свету**, јер без постојања овог капацитета ми не бисмо имали могућност да трансформишемо стварност у односу на замишљено.

„Чим ми се јави идеја, почињем да је развијам у машти. Мењам конструкцију, усавршавам и покрећем у мислима. ...На овај начин сам у стању да брзо разрадим и усвршим оно што сам замислио, а да ништа не додирнем.“ (Никола Тесла, Моји изуми)

Када овако сагледамо игру, разумемо да она заузима веома важно место у процесу децејег развоја и учења, али и људског и цивилизацијског развоја.

ДЕТЕ У ИГРИ:

ГРАДИ ИДЕНТИТЕТ И ОДНОСЕ: договара и усклађује се са другима, преговара, доприноси очувању игровног плана, преиспитује и развија етичке вредности, истражује вишеструке идентитете, види себе као моћно и делотворно, самостално одлучује и прави изборе, доживљава себе као припадника групе и заједнице, испитује и превазилази стереотипе, испробава различите улоге, гради, преиспитује и прихвата правила;

ИСТРАЖУЈЕ И (РЕ)КОНСТРИШЕ ЗНАЧЕЊЕ: прерађује догађаје, ситуације, употребу предмета на стваралачки начин и истражује шта све могу бити, посматра и имитира друге у игри, ствара нове речи и користи познате речи на другачији начин, развија нове стратегије решавања проблема;

СТВАРА СИМБОЛЕ: открива различите начине симболизовања искуства (прерушавање, прецртавање, цртање, прављење модела, креативни покрет, говор); симболима повезује реалне радње, предмете, поступке са замишљеним концептима игри; укључује и комбинује симболе различитих култура;

УЖИВА И РАДУЈЕ СЕ: осећа се моћно, активно, остварено и укључено; ужива у непредвидивости игре, развија осећај заједништва са саиграчима; посвећено је игри; увежбава посебна умења; гради одговорност за нова искуства; ужива у откривању нових сопствених потенцијала.

Зашто простор у вртићу за који кажемо да је подстицајан за децу садржи реалне предмете из домаћинства, неструктурирани и полуструктурирани материјал за игру и због чега ћемо тражити да нам га донесите?

Простор рефлектује слику о детету коју имамо.

„Ако верујете да је дете радознато и креативно, компетентно и способно, интелигентно и целовито, креираћете окружење које рефлектује управо те вредности“ Loris Malaguzzi

Деца најрадије и најлакше уче у „истраживачком“ окружењу у коме могу да експериментишу, уживају и сазнају о стварима које за њих имају смисла.

Неструктурирани и полуструктурирани материјали подржају дететову тежњу за експериментисањем, комбиновањем, изналажењем нових начина за креативно изражавање. Истраживања, али и пракса у вртићу показују да деца радије бирају реалне предмете и неструктуриране материјале у игри, него готове играчке.

Такви предмети су деци инспиративнији и занимљивији за играње. Они пружају деци више сензорних информација – боје, текстуре, облике, величине.

Оне боље подржавају децу симболичку и стваралачку игру. Такви материјали позивају децу на ангажовање и провоцирају њихову машту. Изазивају исећај зачудности који децу покреће на истраживање, преиспитивање, откривање, маштање.

То су природни материјали или предмети, недовршени, неструктурирани материјали који могу да се померају, комбинују, раздвајају, редизајнирају, класификују, премештају,

састављају, растављају на мноштво различитих начина. Такви материјали немају унапред одређене и прописане обрасце коришћења.

Увођење рестлова је питање спремности за трагањем и налажењем материјала у нашем окружењу који могу да се рециклирају.

Који су то материјали?

Рестлови из природе - Каменчићи - Шкољке - Сушени плодови	Рестлови од дрвета - Пампури - Дрвене перле - Дрвене облице - Дрвене гајбице - Дрвени обручеви - Шпатуле (као од сладоледа)
Рестлови од пластике - Пластичне цеви - Пластични калемови - Виклери - Сламчице - Цд-ови и кутије од истих - Левак - Дугмад - Мерице - Штипаљке - Метла и ђубровник	Рестлови од метала - Матице и вијци - Танка фолија - Жица за мућкалицу - Магнети - Посуђе (тањери, шерпице и тигањи), метални поклопци
Рестлови од керамике, стакла и гуме - Керамичке плочице - Гумена црева - Стаклене перле - Пнеуматици различитих величина - Огледала - кликери	Амбалажни рестлови - папирне ролне - сунђери - фолија (стреч и алуминијумска) - картони од јаја - ролне од убруса - стари часописи и књиге за децу
Тканина, вуница, канап - вуница - разни канапи - шифон - шалови - завесе - ужад - предиво - конац за вез - ластиш - мараме - крпаре	

Врло често, зависно од теме/пројекта који се ради са децом васпитачи замоле родитеље да донесу у вртић нешто из домаћинства од наведених речница како би се деци омогућило истраживање у оквиру онога чиме се бави.

Коришћена литература:

Стандарди за учење и развој деце раних узраста, група аутора;

Образовање за одрживи развој на раном узрасту – материјал за учење за практичаре – Приручник за грађење инспиративне средине за игру и учење, Марија Маловић, Милијана Лазаревић;

Промене у простору радне собе и заједничким просторима у складу са основама програма ПВО Године узлета, Одабрани ресурси; Извод из књиге Sally Haughey and Nicole Hill: Loose Parts: A Start-Up Guide, Fairy Dust Teaching. 2017 (приређено за супервизију менторства на Институту за педагогију и андрагогију Филозофског факултета Универзитета у Београду

ИГРА ДЕЦЕ ЈАСЛЕНОГ УЗРАСТА

ДЕЦА ОД 6 ДО 12 МЕСЕЦИ

У овом периоду преовладава један облик игре: **функционална игра**. То је игра која се јавља са сазревањем нових функција, а састоји се углавном у вишеструком понављању радњи које ангажују понашања која се управо развијају. У овом периоду то су углавном поновљена извођења моторичких радњи или ангажовање чулних органа. Та понављања самим својим функционисањем пружају задовољство детету. У питању су моторичке функције као што је дохватање блиских предмета, хватање предмета коленима, а потом и врховима прстију, вољно испуштање предмета. Све те радње постају и радње играња. У функционалне игре спада и игра различитим чулним и перцептивним функцијама: разгледање предмета различитих боја, облика и конфигурације, играње звечкама и музичким кутијама, љуљање и балансирање итд.

Нова врста игре су **манипулативне, експлоративне игре предметима**: опипавање, разгледање, окретање, лупкање предмета једних од друге, тражење, стављање у уста и сисање, лупање по предметима, гурање по поду и столу итд. Све ове игре предметима су увод у сложеније игре уз помоћ играчака, подстицајне су за општи развој детета и пружају детету сазнања о предметима и њиховим својствима.

ДЕЦА ОД 12 ДО 18 МЕСЕЦИ

Функционалне игре које се јављају већ у првим месецима живота детета имају значајну улогу и у овом периоду. Тежиште ових игара је на оним функцијама које у овом периоду сазревају: дете се неуморно игра новом функцијом усправљања и усправног ходања, испробава своју способност премештања у простору ходањем (без помагала, или гура, или вуче разне направе које помажу ходање).

Дете се такође интензивно игра новом способношћу хватања врховима прстију уз опозицију палца: хвата зрнца прашине која лебде у ваздуху, мрвице, пилуле и дугмад (узима их прстима, спушта, ставља у кутије или флашице). Честе су игре вољног, намерног стављања предмета на одређено место, вољног испуштања предмета из руку, бацања на под.

У овом периоду јављају се и **симболичке (имагинативне, игре представљања) игре**, које су од тако великог значај у свим наредним периодима. Оне се јављају у зачетој форми, у оквиру заједничких активности са одраслима па су отуд изразито имитативне и нису повезане у сложене игровне радње, него су једнократне. Неке од најчешћих су "храњење" других особа или себе самог, стављање лутке на спавање, "спремање" јела, љуљање лутке итд. Све активности одраслог које дете посматра и разуме могу постати предмет ових игара и због њихове улоге у социјализацији и општем развоју детета требало би их што више подстицати стварањем просторних услова, обезбеђењем времена за њих, стављањем на располагање деци што више минијатурних предмета - играчака (који у овом узрасту треба

што више да личе на праве предмете које представљају), показивањем интересовања за те игре и активним учествовањем у њима.

ДЕЦА ОД 18 ДО 24 МЕСЕЦА

Као у свим претходним узрастима, и у овој се деца одају **функционалним играма**, што омогућава да се са децом организују активности које ће дуго трајати, које ће их одушевљавати и које ће подстицати њихов развој. Дете се игра оним својим функцијама које се управо тада развијају. Ту спадају моторичне функције као што су ходање, трчање, хватање предмета прстима и манипулисање предметима, бацање предмета. На тој основи се могу стварати бројне игре ходања на различите начине (брзо ходање, споро ходање, ходање у страну, ходање по линији или траци, ходање уз савлађивање препреке, пењање уз степенице и спуштање низ степенице, ходање по различитим подлогама, трчање, скакање уз придржавање детета за руку, бацање лопте, стављање ситних предмета у посуде и пресипање, шкрабање по папиру или песку или на некој другој основи итд.).

Експлоративне игре предметима код детета се у овој узрасту још више развијају. Све што је ново у околини привлачи пажњу детета и оно му, после устезања (док се не увери да је то ново безопасно), прилази и упознаје га активно делујући на њега (пипањем, њушкањем, ударањем, стављањем у уста, разгледањем, ослушкивањем) или доводећи у међусобни однос различите предмете (као што је слагање коцки, низање перли, стављање дугмића у посуду, сипање песка или воде, шкрабање по папиру итд.).

Игре представљања (симболичке или имагинативне игре, игре маште), које су се појавиле у претходном узрасту, постају чешће, стабилније су, дуже трају, сложеније су. Предмет играња сада су све људске активности које дете посматра код одраслих: "храњење" (себе, лутке, друге особе), "спавање" и "успављивање" (лутке), "послуживање" ("гостију"), "читање", "писање", "вожња" (аута) итд. Поред једнократних поступака (на пример, само "пијење" из празне чаше) у овом узрасту се појављују зачеци драмских игара тј. повезивање неколико игровних радњи у малу причу, догађај (на пример, деца "послужују госте", а онда сви "гости" "пију" из празних чаша).

ДЕЦА ОД 24 ДО 36 МЕСЕЦИ

Функционалне игре се и у овом узрасту делом одвијају око моторичких функција, додуше сложенијег облика. Ту спадају различите игре сложеног одржавања равнотеже (балансирање на малој подлози на којој се стоји, стајање на једној нози), сложени облици ходања и трчања (ходање по учртаној линији, скакутање на једној нози, трчање, трчање са заокретима, пењање уз различите направе) као и сложеније радње помоћу руку (бацање и прихватање лопте, циљање помоћу баченог предмета, шкрабање ситнијих шара помоћу оловке итд.).

Експлоративне (истраживачке) игре су и даље врло честе и занимљиве за децу. Истраживање активности ће изазвати свака новина у ситуацији, сваки нови предмет. Посебно су међу овим играма за децу овог узраста интересантне оне игре које се састоје у испитивању могућности комбиновања предмета (довођења у међусобне просторне,

механичке, статичке или само визуелне односе различитих предмета). Те игре у овом узрасту постају праве конструктивне игре, игре грађења. Међу тим играма најчешће су грађење помоћу коцки ("кула", "мост", "воз", "капија"), игре пластелином, игре песком и песком и водом, игре хартијом (гужвање, цепање, лепљење) итд.

Игре представљања (симболичке игре) у овом узрасту добијају прави полет. Поред игара представљања појединачних радњи, сада се јављају сложеније комбинације игровних радњи. Помоћу таквих радњи дете већ саставља малу драмску причу (представу). У ту причу укључене су поред игровних радњи и симболички предмети (једини предмети који представљају друге), увелико се укључује говор као елемент од кога се гради игра (на пример, ако не постоји одговарајућа играчка дете неки предмет именује оним што му је потребно за игру), јављају се игре улога (дете у игри узима улогу одређене особе, на пример, постаје "мама"). Појава оваквих игара улога је новина овог узраста и посебно је значајна за социјално-емоционални развој детета јер омогућава детету да у току играња различитих улога искуси каква је специфична улога сваке личности.

Коришћена литература:

Васпитање деце раног узраста, Иван Ивић

Зорица Симић, педагог